BREVIS DECLARATIO ET DESCRIPTIO THEATRI

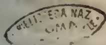
Hoc Anno MDCXLVI excitati

PRO VENERATIONE AVGVSTISSIMI

SACRAMENTI

EVCHARISTIAE

IN TEMPLO FARNESIANO SOCIETATIS IESV.

ROMAE, Typis Vitalis Mascardi, MDCXLVI.

SVPERIORVM PERMISSV.

I. M. C.

OBILE Sodalitium Deiparæ in Cælum Assumptæ, quod in Domo Professa Romana Societatis Iesu solet, vltimo triduo dierum Antecineralium, Augustissimum Sacramentum Eucharistiæ prosequi cultu, ac veneratione præcipua; hoc anno id egit apparatu Theatri operosiore: dum in eadem Domo Professa sunt comitia generalia vniuersi Ordinis, occasione summi Præsidis, nuper electi suffragatione eorundem comitiorum.

Credidit verò, tempori consentaneum fore, si Emblematis loco in conspectum veniret Deus, in Columna nubis, præbens in Erithræi maris sinu, securum iter Israëlitis, & Ægyptijs certum interitum. Sic enim mors est malis, vita bonis, Christus Dominus in Eucharistia, quasi Deus in nube.

Certè Patribus ad comitia profectis, cùm incolumes omnes aduenerint, in ætate admodum prouecta, per Europam præsertim prælijs, & cædibus cruentam, videatur iam perinde, atque olim Israëlitis, fuisse in mari rubro, via sine impedimento. Nec mirum: quia viæ Dux eis fuit Deus in nube, hoc est viaticum nostræ peregrinationis, Christus in Eucharistia: ex qua iter auspicari quotidie, perlitando aris semper, ipsi consueuerunt.

Vt adeuntibus, venerationis causa hoc triduo, Farnesianam Basilicam sit comperta Historia, quæ

in ea oculis Populi Romani obuersabitur, summatim eam referre, operæ-pretium videatur: hæc igitur est eius periocha.

Moyses in plenilunio Veris, ad Remessem Vrbem Ægypti, coëgerat Hebræos omnes, emigraturos postridiè; siquidem Pharao superioribus cladibus perpauefactus, & præsertim clade vltima primogenitorum, vel inuitus annuerat; vt inde pedem efferrent. Omnes numero erant sexcenta millia, absque senum, fœminarum, & paruulorum censu. Extulere itaque ossa Ioseph, qui ex Patriarchis duodenis solus superfuerat in Ægypto, & cum præda opima Regionis, atque adeo cum gregibus suis, die decima quinta mensis Nisan, in Tribus suas distributi, versùs Orientem, Israëlitæ ad mare Erithræum processerunt.

Antecedebat, interdiu ac noctu, Columna nubis, & Columna ignis, vmbraculum & lucem impertiens ijs, qui auspice Deo peregrinabantur. Secùs horrorem & minas Ægyptijs intentabat. Cùm erat progrediendum, supra vexillum Tribus Iudæ prominebat: & in medio Castrorum quiescebat supra Tabernaculum, quando immorari oportebat. Eundum esse, agmine nubis significabatur: & Sacerdotes tuba canebant, vt profectionis populus admoneretur: & tum Columna nubis pulchra his diffusione in deserto iter præsignabat: quæ omnia pariè, traiecto dein mari, eis ita vicè obuenerunt

Vt

Vt ad rem præſentem redeat narratio; Iſraëlitæ triduum inceſſerant; cum eos meditari fugam Rex Pharao inaudiuit: quocirca vt illos inſectaretur, ſexcentos bellicos currus, & exercitum eduxit, vt eoſdem ex fuga retraheret. Erant verò Iſraëlitæ intercepti, hinc Erithræo mari, & inde copijs Regis Pharaonis, ac ſibi certum interitum imminere arbitrabantur; cùm ſexta profectionis die, ſtatim à primis tenebris, inter populos eos ambos Columna interceſſit. Moyſes virgæ imperio, Deo ita iubẽte, mare rubrum aperuit, & momentò patuit via, ſiccis etiam arenis; ne ingredi ſabulo humido, ac putri Iſraëlitas oporteret: ideoque flabra ventorum hoc eis iter concinnauerunt.

Semita fuit perampla, vt permeare tam ingens multitudo commodè poſſet, ſteteruntque vndæ, refuſis vadis ab vtraque parte, quaſi muri eſſent, non tam ex fluctibus, quam ex glebis: & cum nocte tota in aduerſum littus Iſraëlitæ contendiſſent, potuerunt vniuerſum eum ſinum pertranſire, tam breui horarum interuallo; quia huiuſmodi traiectus contigit in vltimo eius freti receſſu: vbi anguſtior cum ſit eius ſinus, ad ſex non ampliùs milliaria explicat latitudinem ſuam.

Ægyptij & Pharao eorum Tyrannus, tametſi debuiſſent, ex tam inſigni prodigio, agnoſcere patrocinium Dei erga Iſraëlitas, ac ceſſare ab iniuria inferenda: nihilominùs cum equitatu & curribus

post eos proruerunt. Sed experti sunt etiam statim, sibi cum Deo prælium esse: nam ex nube Deus, quæ in eo transitu tutabatur castra Hebræorum, tamquam ex Cæli armamentario, iussit exsilire illicò tonitrua, & fulmina; quæ metu & cædibus apud Ægyptios omnia miscuerunt.

Quoniam verò ausi fuerant, temeraria excursione fretum intrare, superfusis aquis, Moyse iubente, atque ex nutu Dei, submersi sunt: atque ita Regni flos & robur, cum Rege Pharaone, ibi naufragium fecit, in Aurora septimæ diei, cui benedixit Dominus.

Id conspicati ex littore Israëlitæ, Viri fœminæque Choros duxerunt, antesignanis Moyse ac eius sorore; ac decantarunt lætabundi Canticum Deo liberatori suo.

Extare autem in eo mari etiam nunc perhibent vestigia curruum & rotarum: adeo vt si deleantur, dum sabulum fortè premitur, redeant pristina huius tam admirandæ cladis signa; Deo in arena conseruante monumentum rei gestæ meliùs: quàm si cælari à nobis in marmore, vel etiam in ære contigisset.

Iam hoc omnipotentiæ diuinæ prodigium datur in Theatro, cuius explicat se moles altitudine palmorum centum & sexaginta, latitudine verò palmorum octoginta: cum antrorsùm excurrat spatio palmorum quatuor & sexaginta.

Supernè Cælum nitet, Auroræ prima luce collustratum; & præterea summo loco panditur Regia Solis æterni, effunditque splendoris iubar cumulatius, ex ipso Augustali Diuinitatis. Circumuolant autem Cælites, atque exinde Eucharistiam apud nos venerantur.

Proximam aëris regionem, ad dexteram pariter, atque ad læuam, confertæ implent nubes, atque eandem Eucharistiam, hoc est Deum in nube, iure suo, quasi asseclæ comitantur. Accipiunt verò lucem ab eo, qui est lumen de lumine, lucemque inhabitat inaccessibilem: sed qui posuit tamen in Eucharistia, tamquam in nube latibulum suum; ne homines, spectatores maiestatis eius, opprimantur à gloria.

Vtrinque has insident nubes Cælestes Angeli: propitij quidem aliqui, & veluti blandientes, superfusis floribus in semitam iustorum: nam florea via incessisse Israëlitas, nempe ex ministerio eorum, graues Scriptores tradunt: sed alij tamen irati, & vibrantes fulmina in Pharaonem, atque in Ægyptios, vtpote populi electi vindices & vltores.

In ima huius Theatri area est mare Erithræum: cui vocabulum rubri maris fecerunt tinctæ arenulæ rubrica, veriùs quam vndæ: atque has ideo aquæ illitas colore, cyaneo simul ac spumante, libuit figurare: ne luce addita fortasse ignis esse, non sine quodam oculorum fascino, aut ludibrio viderentur.

Ægy-

Ægyptij, & Pharao eorum Tyrannus, hausti vndis Erithræis, miserè pereunt; & natant currus, equi, equites, arma, & vexilla: nam verè Israëlitis, & Moysi eorum Ductori

militat Æther,

Et coniurati veniunt ad classica nimbi.

& ideo læuum latus, in quo Deus in nube mors est malis, vndique perpluit, densaque & nigra obruitur tempestate.

At latus dexterum, in quo Deus in nube est vita bonis, peruium est Israëlitis: qui tuti & securi per maris abscissi vndas aggestas, quasi essent christalli mœnia, gressus addere, & properare in aduersum littus videntur, & perferre spolia Ægypti, sarcinulasque conuehere, furto innocenti hostibus direptas.

Qui littus iam tenuerunt, admirabundi hærent, ex miraculo maris tam obsequentis, vltioni diuinæ pariter, ac diuinæ retributioni: sustollunt Cælo supinas manus, & grates Numini referunt. Moyses verò cum virga perstat medio loco, quasi populi propugnaculum, & munimentum; ac ponè ipsum Aaron iubet tubicines adstrepere, ac victoriam canere, de Populo barbaro, ac de Pharaone hoste immanissimo superato.

Hæc rerum scæna, speculis omnibus Templi Farnesiani obuelatis, luce tantùm lucernaria illustratur: lychnis dispositis ad quatuor ampliùs millia,

sed

ſed clanculùm accenſis, ita vt tantùm iubar videatur, ſolemque imitetur ac diem.

Structura ipſa intùs, & compago ex firmiſſimis trabibus, cui propemodum ſylua inhæret aſſerum, & tabularum, referens Cælum, nubes, ſydereos Nuncios, mare, montes, geminumque populum Iſraëlitarum & Ægyptiorum; hæc ſtructura, inquam, meretur profectò admirationem. Scandere ſiquidem licet, & digito Templi fornicem tangere: ac non ſinè voluptate lychnorum ſpectare multitudinem, diſpoſitionem, & varietatem. Quæ omnia ab ingenio directa ſunt Nicolai Menghini, celeberrimi Sculptoris & Architecti, qui alias iſthæc admiranda, tum in hac Farneſiana Baſilica, tum in Baſilica Sancti Laurentij in Damaſo, feliciſſimè, plaudente Aula & Vrbe Roma, cum ad murmuratione ſecundiſsima repræſentauit.

Digna certè ſpectacula cenſentur, quibus interſint ipſemet Chriſti Vicarius Romanus Pontifex, & Sacer eius Senatus. Adfuit enim Sanctiſsimus D.N. Innocentius X. & ante illum aliquoties Vrbanus VIII. Gregorius XV. Paulus V. & Clemens VIII. Sed & aliqui ex Auguſtis Patribus, de aræ gradu dixerunt ad frequentiſsimam panegyrim: nempe Auguſtinus Card. Valerius, Cæſar Card. Baronius, Franciſcus Maria Card. Tauruſius, Robertus Card. Bellarminus, Laurentius Card. Blanchettus, Flaminius Card. Plattus, Bonifacius Card. Gaetanus,

& Fe-

& Felix Card. Centinus, vtique magna nomina, & præcipua lumina Sacræ Romanæ Purpuræ. Magistratus Romanus etiam, Ordines aliquot Religiosissimi, & Sodalitia Vrbis primaria, cum labaris & insignibus suis, has preces solent frequentare: nec triduo earundem precum desiderantur, aut piæ allocutiones Patrum Societatis Iesu cum delectu: aut Musici concentus à præstantissimis, seu Cantoribus, seu Symphoniacis.

Quæ omnia Nobiles Sodales Deiparæ in Cælum Assumptæ quotannis, ex instituto perueteri, vti summa pietate, ita etiam pari liberalitate, dicant & consecrant Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ad eius gloriam iugem & perennem, qui in illo, tamquam in nube, adest nobis Deus noster.

LAVS DEO.